ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
CHRISTINE STIX-HACKL
της 27ης Απριλίου 2006 [1]

I — Εισαγωγή

1. Η υπό εξέταση υπόθεση αφορά την ερμηνεία μιας διατάξεως του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Κοινοτήτων [2] —ήτοι του άρθρου 3 περί απαλλαγής από άμεσους και έμμεσους φόρους— η οποία μερικές μόνο φορές μέχρι τούδε έχει απασχολήσει το Δικαστήριο [3].

2. Τα προδικαστικά ερωτήματα εντάσσονται στο πλαίσιο μιας διαφοράς μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, εκπροσωπούμενης από την Επιτροπή, και του Βελγικού Δημοσίου ως προς το περιεχόμενο και την έκταση της απαλλαγής κατά το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η διάταξη αυτή εμποδίζει την επιβολή τέλους όπως αυτού της κύριας δίκης, που επιβάλλεται σε περίπτωση αποφάσεως επιτάσσουσας πληρωμή ή εκκαθάριση χρηματικών ποσών ή κινητών αξιών και το ύψος του οποίου υπολογίζεται βάσει του οικείου ποσού.

II — Το νομικό πλαίσιο

Α — *Κοινοτικό δίκαιο*

3. Δυνάμει του άρθρου 291 ΕΚ, η Κοινότητα απολαύει στην επικράτεια των κρατών μελών των αναγκαίων προνομίων και ασυλιών για την εκπλήρωση της αποστολής της υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο Πρωτόκολλο.

4. Το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου έχει ως εξής:

«Οι Κοινότητες, τα στοιχεία ενεργητικού τους, τα έσοδα και τα λοιπά περιουσιακά τους στοιχεία απαλλάσσονται όλων των άμεσων φόρων.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

2 — Πρωτόκολλο της 8ης Απριλίου 1965 (Συλλογή Συνθηκών 1999, τόμος I, μέρος I, σ. 747 (στο εξής: Πρωτόκολλο).

3 — Απόφαση της 28ης Μαρτίου 1996, C-191/94, AGF Belgium (Συλλογή 1996, σ. I-1859). Η απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2005, C-220/03, EZB κατά Γερμανίας (Συλλογή 2005, σ. I-10595) αφορούσε μόνον εμμέσως το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου. Βλ. τέλος την εκκρεμούσα υπόθεση C-437/04 (Επιτροπή κατά Βελγίου).

Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, όταν τους είναι δυνατό, για την έκπτωση ή επιστροφή του ποσού των εμμέσων φόρων και των τελών επί των πωλήσεων που περιλαμβάνονται στην τιμή των κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων, όταν οι Κοινότητες πραγματοποιούν για υπηρεσιακή χρήση σημαντικές αγορές των οποίων η τιμή περιλαμβάνει φόρους και τέλη αυτής της φύσεως. Εντούτοις, η εφαρμογή των διατάξεων αυτών δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός των Κοινοτήτων.

Δεν παρέχονται απαλλαγές όσον αφορά τους φόρους, τέλη και δικαιώματα που επιβάλλονται ως ανταπόδοση για παροχές υπηρεσιών κοινής ωφελείας.»

Β — *Διατάξεις εσωτερικού δικαίου*

5. Το άρθρο 142 του Code des droits d'enregistrement (στο εξής: κώδικας τελών χαρτοσήμου) έχει ως εξής:

«Το τέλος ορίζεται σε 3 % για καταψηφιστικές αποφάσεις δικαστηρίων που εκδίδονται σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες πρόκειται για την οριστική, προσωρινή, κύρια, παρεπόμενη ή υπό όρους καταβολή ή εκκαθάριση χρηματικών ποσών και κινητών αξιών, περιλαμβανόμενων των αποφάσεων της δικαστικής αρχής που αφορούν κατάταξη των ίδιων ποσών και αξιών. Το τέλος υπολογίζεται, σε περίπτωση επιβολής υποχρεώσεως καταβολής ή εκκαθαρίσεως χρηματικών ποσών και κινητών αξιών, επί του συνολικού ποσού, κατά κεφάλαιο, που επιδικάσθηκε ή των εκκαθαρίσεων που έχουν οριστεί σε βάρος του ίδιου προσώπου, πλην των τόκων το ύψος των οποίων δεν καθορίζεται από τον δικαστή και των εξόδων, και, σε περίπτωση κατατάξεως, επί του συνολικού ύψους των ποσών που διανέμονται στους πιστωτές.»

6. Στο άρθρο 35, τρίτο εδάφιο (όπως έχει τροποποιηθεί με νόμο της 22ας Δεκεμβρίου 1989) ορίζονται τα εξής:

«Την υποχρέωση καταβολής των τελών των οποίων το απαιτητό απορρέει από δικαστικές αποφάσεις [...] υπέχουν:

1. Οι εναγόμενοι, στο μέτρο της επιτασσόμενης καταβολής ή οριζόμενης εκκαθαρίσεως ή κατατάξεως σε βάρος καθενός, και οι εναγόμενοι εις ολόκληρον στην περίπτωση κατά την οποία υποχρεούνται εις ολόκληρον από την απόφαση·

2. Οι ενάγοντες στο μέτρο της επιτασσόμενης καταβολής ή οριζόμενης εκκαθαρίσεως ή κατατάξεως υπέρ καθενός από αυτούς, χωρίς ωστόσο να υπερβαίνει το ήμισυ των ποσών ή αξιών που καθένας από αυτούς λαμβάνει ως καταβολή.

[...]

Τα τέλη και, ενδεχομένως, τα πρόστιμα καταβάλλονται εντός μηνός από της ημερομηνίας αποστολής της ειδοποιήσεως προς πληρωμή από τον αρμόδιο για την είσπραξη τελών δικαστικό γραμματέα μέσω συστημένης επιστολής.»

III — Τα περιστατικά, η διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

7. Η εκτέλεση μιας συναφθείσας το 1993 μεταξύ της Επιτροπής και της SA MCFE συμβάσεως αποτέλεσε αντικείμενο διαφοράς ενώπιον του Tribunal de première instance των Βρυξελλών. Με απόφαση προσωρινώς εκτελεστή της 25ης Ιανουαρίου 1994 αυτού του δικαστηρίου, η Επιτροπή υποχρεώθηκε να καταβάλει στη SA MCFE ποσό ύψους 269 589 ECU ή 10 845 935 BEF, πλέον τόκων και εξόδων.

8. Με έγγραφο αποσταλέν ως συστημένο της 24ης Φεβρουαρίου 1994, ο αρμόδιος για την είσπραξη τελών δικαστικός γραμματέας (τμήμα 9) ζήτησε από την Επιτροπή να καταβάλει τα οφειλόμενα τέλη αποφάσεως ύψους 325 470 BEF (3 % επί ποσού 10 849 000 BEF). Στις 2 Αυγούστου 1995, ζητήθηκε εκ νέου από την Επιτροπή να καταβάλει το ανωτέρω ποσό και, επί πλέον, πρόστιμο 32 500 BEF λόγω καθυστερήσεως της πληρωμής. Το πρόστιμο αυτό αυξήθηκε αργότερα σε 38 000 BEF.

9. Στις 15 Ιανουαρίου 1996, ο αρμόδιος για την είσπραξη τελών δικαστικός γραμματέας εξέδωσε διαταγή εκτελέσεως έναντι της Επιτροπής. Με την εν λόγω πράξη επιδιώκεται η είσπραξη τελών αποφάσεως ύψους 325 470 BEF πέραν του προστίμου των 70 500 FB λόγω καθυστερήσεως της πληρωμής, πλέον νομίμων τόκων και εξόδων.

10. Με αποσταλέν ως συστημένο έγγραφο της 19ης Ιανουαρίου 1996, η Επιτροπή ανακοίνωσε μέσω του δικηγόρου της ότι αρνείται να καταβάλει τα εν λόγω τέλη κι επικαλέσθηκε συναφώς ότι κατά το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου απαλλάσσεται από το τέλος αποφάσεως, όπως γενικώς από κάθε έμμεσο φόρο οποιασδήποτε φύσεως. Η επιληφθείσα του ζητήματος εποπτεύουσα εθνική αρχή απάντησε στις 25 Ιανουαρίου 1996 ότι το τέλος αποφάσεως δεν συνιστά φόρο επί της αποκτήσεως καταναλωτικών αγαθών, αλλά ανταπόδοση για υπηρεσίες κοινής ωφελείας.

11. Με έγγραφο της 28ης Απριλίου 1997, γνωστοποιήθηκε στον δικηγόρο της Επιτροπής ότι η επίδικη διαταγή εκτελέσεως επιβεβαιώθηκε με υπουργική απόφαση της 18ης Απριλίου 1997.

12. Στις 15 Ιουλίου 1997, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, άσκησε ενώπιον του Tribunal de première instance των Βρυξελλών ανακοπή κατά της διαταγής εκτελέσεως που εκδόθηκε έναντι αυτής από τον αρμόδιο για την είσπραξη τελών δικαστικό γραμματέα στις 15 Ιανουαρίου 1996, κηρύχθηκε εκτελεστή στις 19 Ιανουαρίου 1996 και επιδόθηκε στις 30 Ιανουαρίου 1996.

13. Το Tribunal έκρινε την ανακοπή παραδεκτή αλλά αβάσιμη. Διαπίστωσε συναφώς ότι το τέλος αποφάσεως αποτελεί έμμεσο φόρο (πράγμα το οποίο δεν αμφισβητείται) και κατέληξε ότι δεν εμπίπτει στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του εν λόγω Πρωτοκόλλου, το οποίο προβλέπει γενική απαλλαγή από τους άμεσους φόρους, ούτε περιλαμβάνεται στην απαλλαγή που προβλέπει το δεύτερο εδάφιο για τους έμμεσους φόρους, η οποία τελεί ρητώς υπό την προϋπόθεση ότι οι έμμεσοι φόροι και τα τέλη επί των πωλήσεων περιλαμβάνονται στην τιμή πωλήσεως. Εν προκειμένω, κατά την εκτίμηση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, το τέλος αποφάσεως δεν υπεισέρχεται στη σύνθεση της τιμής που πρέπει να καταβληθεί για τις υπηρεσίες της SA MCFE, διότι το τέλος αποφάσεως δεν προβλέπεται από τη σύμβαση, αλλά καθίσταται απαιτητό βάσει της καταψηφιστικής αποφάσεως. Περαιτέρω, το Tribunal έκρινε ότι η υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο για την ερμηνεία του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου είναι περιττή.

14. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα άσκησε έφεση κατ' αυτής της αποφάσεως στις 14 Σεπτεμβρίου 2001.

15. Βασικό σημείο αναφοράς της συλλογιστικής του αιτούντος δικαστηρίου είναι το ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το Βελγικό Δημόσιο υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις για την ερμηνεία του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Κοινότητας.

16. Σε αντίθεση προς την άποψη του Βελγίου, ότι κατά την ερμηνεία του Πρωτοκόλλου δεν υπάρχει «καμία εύλογη αμφιβολία σχετικά με τον αποκλεισμό του τέλους αποφάσεως από το ευεργέτημα του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου [...]», οπότε η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος ήταν περιττή, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, όσον αφορά τις διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις, ακόμη και ό,τι είναι σαφές χρήζει ερμηνείας.

17. Αμέσως κατόπιν, το Cour d'appel εκθέτει ότι το Δικαστήριο προέβη με την απόφαση AGF Belgium σε διασταλτική ερμηνεία των προϋποθέσεων για την έκπτωση εμμέσων φόρων και τελών χωρίς να περιορισθεί στο γράμμα του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι αυτή η προσέγγιση καλύπτεται επίσης από το άρθρο 31, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών, κατά το οποίο «οι συνθήκες πρέπει να ερμηνεύονται [...] υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού τους».

18. Με αυτά τα δεδομένα, το Cour d'appel υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«1) Έχει το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το οποίο ορίζει ότι οι κυβερνήσεις των κρατών μελών λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την έκπτωση ή επιστροφή του ποσού των έμμεσων φόρων και των τελών επί των πωλήσεων, την έννοια ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ένα αναλογικό τέλος το οποίο εισπράττεται για δικαστικές καταψηφιστικές αποφάσεις που εκδίδο-

νται επί οποιασδήποτε υποθέσεως η οποία αφορά υποχρέωση πληρωμής ή εκκαθάριση ποσών ή κινητών αξιών;

2. Έχει το άρθρο 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το οποίο ορίζει ότι δεν παρέχονται απαλλαγές όσον αφορά την απλή ανταπόδοση για παροχές υπηρεσιών κοινής ωφελείας, την έννοια ότι αποτελεί απλή ανταπόδοση για υπηρεσία κοινής ωφελείας το τέλος που επιβάλλεται με την περάτωση της δίκης στον ηττηθέντα διάδικο ο οποίος υποχρεώνεται να καταβάλει ορισμένο ποσό;»

IV — Εξέταση των προδικαστικών ερωτημάτων

19. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το επίδικο τέλος αποφάσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, καθόσον πρόκειται για έμμεσο φόρο. Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αφορά τον ενδεχομένως χαρακτηρισμό του τέλους αποφάσεως ως ανταπόδοση για παροχές υπηρεσιών κοινής ωφελείας κατά την έννοια του άρθρου 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

20. Αν ένα τέλος όπως το εν λόγω εμπίπτει στο άρθρο 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, θα αποκλειόταν εν πάση περιπτώσει από ενδεχόμενη απαλλαγή κατά το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, οπότε δεν θα είχε πλέον νόημα η ερμηνεία αυτής της διατάξεως. Ενδείκνυται, επομένως, να εξετασθεί κατ' αρχάς το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

A — *Επί του δευτέρου ερωτήματος*

1. Κύριοι ισχυρισμοί των μετεχόντων της διαδικασίας

21. Κατά την άποψη του *Βελγίου,* με το τέλος αποφάσεως παρέχεται ανταπόδοση για παροχές υπηρεσιών κοινής ωφελείας, οπότε αυτό, μέσω του άρθρου 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, αποκλείεται από την απαλλαγή. Η *Επιτροπή* —όπως και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο— έχει διαφορετική άποψη, διότι, κατά την αντίληψή της, πρόκειται για φόρο που συμβάλλει στην κάλυψη των γενικών δαπανών του δημοσίου τομέα.

2. Νομική εκτίμηση

22. Το Δικαστήριο είχε για πρώτη φορά στην υπόθεση AGF Belgium [4] την ευκαιρία

4 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 3.

να αναλύσει την έννοια της ανταποδόσεως του άρθρου 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου. Τόνισε κατ' αρχάς ότι το άρθρο 3, τρίτο εδάφιο του Πρωτοκόλλου αντιστοιχεί στη —γνωστή στο εθνικό δίκαιο των επί μέρους κρατών μελών— διάκριση μεταξύ φόρων που προορίζονται για την κάλυψη των γενικών δαπανών της δημοσίας διοικήσεως και τελών που αποτελούν την αντιπαροχή για συγκεκριμένη υπηρεσία.

23. Το Δικαστήριο εξέθεσε στη συνέχεια τα εξής:

«Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η ίδια η έννοια της αντιπαροχής για συγκεκριμένη υπηρεσία προϋποθέτει ότι η υπηρεσία αυτή παρέχεται, ή τουλάχιστον μπορεί να παρασχεθεί, σ' αυτούς που καταβάλλουν το τέλος. Επομένως, μια εισφορά δεν μπορεί να αποτελεί απλώς την ανταπόδοση για παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας κατά την έννοια του άρθρου 3, τρίτο εδάφιο, του πρωτοκόλλου, παρά μόνον αν παρέχονται πράγματι, ή τουλάχιστον μπορούν να παρασχεθούν, τέτοιες υπηρεσίες σ' αυτούς που οφείλουν την εισφορά.» [5]

24. Αναφορικά με το εν λόγω τέλος αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αφορμή επιβολής αυτού του τέλους αποτελεί η χρήση των υπηρεσιών της βελγικής δικαιοσύνης —ήτοι κατά ή μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως—, οπότε δεν φαίνεται να υπάρχει αμφιβολία ότι κατά τούτο —διαφορετικά απ' ό,τι στην υπόθεση AGF Belgium— υφίσταται χρήση υπηρεσιών.

25. Ο ανταποδοτικός χαρακτήρας, όμως, της παροχής υπηρεσιών κατά την έννοια της αποτελούσας εξαίρεση ρυθμίσεως του άρθρου 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου προϋποθέτει κατά λογική συνέπεια όχι μόνο χρήση ή δυνατότητα χρήσεως υπηρεσιών, αλλά και προς συγκεκριμένο σκοπό χρησιμοποίηση των εισπραττομένων χρημάτων. Το Δικαστήριο δεν αντιμετώπισε στην υπόθεση AGF Belgium το ζήτημα της χρησιμοποιήσεως των πόρων, διότι αυτό τότε σαφώς δεν δημιουργούσε προβλήματα. Πράγματι, στην περίπτωση εκείνη επρόκειτο για πρόσθετη επιβάρυνση επί ασφαλίστρων, η οποία συνέβαλε στη χρηματοδότηση διαφόρων οργανισμών κοινής ωφελείας, χωρίς η πληρωμή της πρόσθετης επιβαρύνσεως να θεμελιώνει εν προκειμένω αξίωση παροχής υπηρεσιών.

26. Στην υπό εξέταση περίπτωση, αντιθέτως, η χρησιμοποίηση του προϊόντος του τέλους αποφάσεως θα μπορούσε να έχει καθοριστική σημασία, όπως διαπίστωσε και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

27. Ο γενικός εισαγγελέας Jacobs εξέθεσε με τις προτάσεις του στην υπόθεση AGF Belgium [6] ότι η καίρια διαφορά μεταξύ του φόρου και του τέλους έναντι παροχής υπηρεσίας κοινής ωφελείας έγκειται στο ότι «ο φόρος είναι χρηματικό ποσό που καταβάλλεται προς τη διοίκηση και σκοπεί την

5 — Ibidem, σκέψη 26.

6 — Προτάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 1996 (C-191/94, παρατεθείσα στην υποσημείωση 3), σημείο 31.

κάλυψη των εν γένει δημοσίων δαπανών», οπότε «τα οφέλη που προσπορίζονται οι επιμέρους φορολογούμενοι από τη δαπάνη αυτή δεν τελούν σε αναλογία με τα ποσά που καταβάλλουν», ενώ «αντιθέτως, το τέλος [...] είναι το τίμημα που καταβάλλεται για μια συγκεκριμένη υπηρεσία. Υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ του τέλους και του παρεχομένου οφέλους.»

28. Αυτό το κριτήριο της άμεσης σχέσεως μεταξύ παροχής και χρηματοδοτήσεώς της χρησιμοποιήθηκε από το Δικαστήριο και σε μία άλλη αλληλουχία, ήτοι για την ερμηνεία της ρυθμίσεως που προηγήθηκε του άρθρου 13 του Πρωτοκόλλου περί ασυλιών των υπαλλήλων — άρθρο 12 του Πρωτοκόλλου περί προνομίων και ασυλιών της ΕΟΚ[7]. Το ζήτημα που ετίθετο τότε ως προς έναν υπάλληλο των Κοινοτήτων ήταν αν η επιβολή ενός σχολικού τέλους βάσει της ολλανδικής νομοθεσίας ενέπιπτε στην απαλλαγή από τους εθνικούς φόρους. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι μια επιβάρυνση ή ένα τέλος, όπως το επίμαχο σχολικό τέλος, το οποίο συνιστά την ανταπόδοση για συγκεκριμένη υπηρεσία που παρέχεται από τις δημόσιες αρχές, δεν αποτελεί φόρο κατά την έννοια της προπαρατεθείσας διατάξεως, πολλώ μάλλον καθόσον καθίσταται απαιτητό μόνο για τη μη υποχρεωτική εκπαίδευση.

29. Ο γενικός εισαγγελέας Jacobs επισήμανε με τις προπαρατεθείσες προτάσεις στην υπόθεση AGF Belgium[8] ότι η εφαρμογή του κριτηρίου της άμεσης σχέσεως είναι συνεπής προς τη νομολογία του Δικαστηρίου σε άλλους τομείς «και ειδικότερα τη σχετική με την ερμηνεία των κοινοτικών οδηγιών περί ΦΠΑ[9]».

30. Η σχετική με την οδηγία 69/335/ΕΟΚ[10] νομολογία του Δικαστηρίου επιβεβαιώνει επίσης αυτή την εκτίμηση. Με την οδηγία 69/335 θεσπίστηκε ένας φόρος εισφοράς, ενώ τα άρθρα 10 και 11 αυτής απαγορεύουν την επιβολή άλλων φόρων και επιβαρύνσεων επί των πράξεων και των κεφαλαιουχικών εταιριών που αφορά η οδηγία — με εξαίρεση «φόρους, οι οποίοι έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα» (άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο ε, της οδηγίας 69/335). Υπάρχει πλούσια νομολογία[11] ως προς τον «ανταποδοτικό χαρακτήρα» των σχετικών τελών, δηλαδή αυτών που αποτελούν συνάρτηση του κόστους της παρεχόμενης υπηρεσίας, με την οποία το Δικαστήριο διαμόρφωσε συναφώς ένα σύνολο κριτηρίων για τη διάκριση μεταξύ απαγορευόμενων τελών και θεμιτών τελών με ανταποδοτικό χαρακτήρα. Κατά τη νομολογία αυτή, πάντως, «ένα τέλος, του οποίου το ύψος αυξάνει ευθέως και απεριόριστα ανάλογα με το καλυφθέν

7 — Απόφαση της 8ης Φεβρουαρίου 1968, 32/67, Van Leeuwen (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 683, συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά).

8 — Προτάσεις παρατεθείσες στην υποσημείωση 6, σημείο 33.

9 — Συναφώς, αναφέρθηκε στην απόφαση της 8ης Μαρτίου 1988, 102/86, Apple and Pear Development Council (Συλλογή 1988, σ. 1443) που αφορά τη —συνεπαγόμενη δαπάνη— αναγκαστική συμμετοχή σε έναν οργανισμό, ο οποίος είχε συσταθεί για την προώθηση των πωλήσεων και τη βελτίωση της ποιότητας των μήλων και των αχλαδιών που παράγονται στην Αγγλία και την Ουαλία. Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι δραστηριότητες αυτές δεν αποτελούν «παροχή υπηρεσιών που γίνεται έναντι αντιπαροχής», κατά την έννοια του άρθρου 2 της έκτης οδηγίας περί ΦΠΑ, διότι δεν υπήρχε άμεση σχέση μεταξύ του ποσού της επιβαρύνσεως και του οφέλους που προσπορίζεται κάθε καλλιεργητής.

10 — Οδηγία 69/335/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 1969, περί των εμμέσων φόρων των επιβαλλομένων επί των συγκεντρώσεων κεφαλαίων (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/00 1 σ. 20).

11 — Βλ., π.χ., τις αποφάσεις της 20ής Απριλίου 1993, C-71/91 και C-178/91, Ponente Carni και Cispadana Costruzioni (Συλλογή 1993, σ. I-1915), της 2ας Δεκεμβρίου 1997, C-188/95, Fantask κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-6783), της 29ης Σεπτεμβρίου 1999, C-56/98, Modelo I (Συλλογή 1999, σ. I-6427), της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, C-19/99, Modelo II, (Συλλογή 2000, σ. I-7213), της 21ης Ιουνίου 2001, C-206/99, SONAE (Συλλογή 2001, σ. I-4679), και της 10ης Σεπτεμβρίου 2002, C-216/99 και C-222/99, Prisco και CASER (Συλλογή 2002, σ. I-6761).

ονομαστικό κεφάλαιο, δεν μπορεί, από την ίδια του τη φύση, να αποτελεί τέλος ανταποδοτικού χαρακτήρα υπό την έννοια της οδηγίας. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να υφίσταται σχέση μεταξύ της πολυπλοκότητας μιας πράξεως καταχωρίσεως και του μεγέθους των καλυφθέντων κεφαλαίων, το ύψος ενός τέτοιου τέλους θα είναι γενικά άσχετο προς τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε συγκεκριμένα η διοίκηση κατά τις διατυπώσεις καταχωρίσεως» [12].

31. Η διαπίστωση αυτή φαίνεται να επιδέχεται ανάλογη εφαρμογή στην υπό κρίση περίπτωση. Κατά τη σχετική εν προκειμένω εθνική ρύθμιση, το τέλος αποφάσεως καθορίζεται —αναλογικώς— βάσει του επιδικασθέντος ποσού. Βεβαίως, το ποσό αυτό μπορεί ενδεχομένως [13] να αντιστοιχεί στην αξία του αντικειμένου της δίκης, πλην όμως δεν παρέχει καμία ένδειξη για την πραγματική πολυπλοκότητα των νομικών ζητημάτων στην οικεία απόφαση. Αυτό δε πολλώ μάλλον καθόσον το εν λόγω τέλος προφανώς δεν επιβάλλεται όταν δεν υπάρχει καταψηφιστική απόφαση — για παράδειγμα, στην περίπτωση απορρίψεως των αιτημάτων της αγωγής, μολονότι και εδώ υφίσταται παροχή υπηρεσίας εκ μέρους της δικαιοσύνης. Κατά συνέπεια, θα έπρεπε, σύμφωνα με την παρατεθείσα νομολογία για το άρθρο 12 της οδηγίας 69/335, να συναχθεί εν προκειμένω ότι λόγω ακριβώς του —σε αντιστοιχία προς το επιδικασθέν ποσό αναλογικού— τρόπου υπολογισμού του τέλους αποκλείεται η ύπαρξη ανταποδοτικότητας για παρεχόμενες υπηρεσίες.

32. Ανεξαρτήτως αυτού, επιβάλλεται περαιτέρω η διαπίστωση ότι, εν πάση περιπτώσει, λόγω της εν προκειμένω ανυπαρξίας αφιερώσεως του προϊόντος του εν λόγω τέλους σε συγκεκριμένο σκοπό, ελλείπει η απαιτούμενη συνάφεια μεταξύ της ζητηθείσας υπηρεσίας και της χρηματοδοτήσεώς της. Το προϊόν του οικείου τέλους διοχετεύεται πράγματι στον γενικό κρατικό προϋπολογισμό και, επομένως, δεν σκοπεί στη χρηματοδότηση μιας ειδικής παροχής εκ μέρους της βελγικής δικαιοσύνης.

33. Επομένως, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου έχει την έννοια ότι το τέλος, το οποίο με τη περάτωση της δίκης επιβάλλεται στον ηττηθέντα και υποχρεωθέντα σε πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού διάδικο, δεν συνιστά ανταπόδοση για παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας.

B — *Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος*

1. Κύριοι ισχυρισμοί των διαδίκων

34. Η *Επιτροπή* φρονεί ότι το άρθρο 142 του κώδικα τελών χαρτοσήμου θεσπίζει φόρο σε αντίθεση προς την απαλλαγή κατά το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

12 — Απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2000, C-134/99, IGI (Συλλογή 2000, σ. I-7717, σκέψη 31), με παραπομπή στην απόφαση C-188/95 (παρατεθείσα στην υποσημείωση 11), σκέψη 31. Βλ. επίσης τις διατάξεις της 24ης Ιανουαρίου 2002, C-45/00, SONAE Turismo (ΕΕ 2002, C 109, σ. 15), και της 21ης Μαρτίου 2002, C-264/00, Gründerzentrum-Betrieb-GmbH (Συλλογή 2002, σ. I-3333).

13 — [...] εφόσον γίνονται πλήρως δεκτά τα αιτήματα της αγωγής.

35. Κατά την άποψη της Επιτροπής, από τη Σύμβαση της Βιέννης προκύπτει ότι το Πρωτόκολλο πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού του. Εν προκειμένω, το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου αφορά, κατά το γράμμα του, αγορές κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων από τις Κοινότητες, σε σχέση με τις οποίες το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι σ' αυτές περιλαμβάνεται κάθε είδος αγοράς, περιλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών, πράγμα το οποίο καταδεικνύει ότι είναι απορριπτέα η γραμματική ερμηνεία.

36. Σκοπός αντιθέτως των συντακτών του Πρωτοκόλλου ήταν η απαλλαγή των Κοινοτήτων, των στοιχείων ενεργητικού τους, των εσόδων και των λοιπών περιουσιακών τους στοιχείων από όλες τις εθνικές επιβαρύνσεις, είτε αυτές είναι άμεσοι ή έμμεσοι φόροι είτε τέλη ή δασμοί.

37. Η Επιτροπή στηρίζει την άποψή της σε μια οικονομικής φύσεως θεώρηση και εκθέτει περαιτέρω ότι υπ' αυτό το πρίσμα το τέλος αποφάσεως αποτελεί στοιχείο που έρχεται να προστεθεί στην τιμή που εισέπραξε η SA MCFE για τις πραγματοποιηθείσες παροχές, οπότε πρόκειται πράγματι για έμμεσο φόρο (ο οποίος στην πραγματικότητα συνυπολογίζεται στην τιμή που πρέπει να καταβάλει η Κοινότητα) κατά την έννοια του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου. Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτό καταδεικνύεται από το ότι δικαστική απόφαση που υποχρεώνει την Κοινότητα στην πληρωμή ενός ποσού μπορεί να εκδοθεί μόνο στο πλαίσιο της εκτελέσεως συμβάσεως που αφορά την αγορά αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών. Πράγματι, απόφαση σε βάρος της Κοινότητας για άλλο λόγο από εθνικό δικαστήριο δεν είναι δυνατή, δεδομένου ότι αυτή υπόκειται κατά τα λοιπά αποκλειστικώς στη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

38. Κατά συνέπεια, το τέλος αποφάσεως περιλαμβάνεται πάντοτε στην τιμή των αγαθών και των υπηρεσιών τις οποίες η Κοινότητα μπορεί να αποκτά για υπηρεσιακή χρήση και εμπίπτει στην έκπτωση που προβλέπει το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

39. Η *Βελγική Κυβέρνηση*, αντιθέτως, έχει την άποψη ότι το τέλος αποφάσεως κατά το άρθρο 142 του Κώδικα περί τελών χαρτοσήμου δεν αποτελεί φόρο περιλαμβανόμενο στην τιμή των αγαθών ή υπηρεσιών, προϋπόθεση που τίθεται για την απαλλαγή, αλλά —όπως ορθώς έκρινε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο— τέλος που αιτία έχει την καταψηφιστική δικαστική απόφαση. Η αναφορά του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου στις «σημαντικές αγορές» δείχνει ότι η κατ' αυτή τη διάταξη απαλλαγή δεν έχει γενικό χαρακτήρα. Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το τέλος αποφάσεως επιβάλλεται όχι όταν η Κοινότητα πραγματοποιεί αγορές για υπηρεσιακή χρήση, αλλ' αντιθέτως στην περίπτωση καταψηφιστικής αποφάσεως λόγω μη εκπληρώσεως ή πλημμελούς εκπληρώσεως συμβατικής υποχρεώσεως.

40. Η *Ιταλική* Κυβέρνηση συμμερίζεται κατ' ουσίαν την άποψη της Βελγικής Κυβερνήσεως και τάσσεται κατά μιας διευρύνσεως της τόσο κατά το γράμμα της όσο και κατά το πνεύμα και τον σκοπό της —κατά την άποψή της— σαφούς εννοίας της απαλλαγής από έμμεσους φόρους κατά το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

2. Νομική εκτίμηση

41. Πρέπει εκ προοιμίου να λεχθεί ότι ο χαρακτηρισμός του τέλους αποφάσεως ως άμεσου φόρου δεν αμφισβητείται εν προκειμένω, ώστε οι διάδικοι της κύριας δίκης να ερίζουν ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου. Παρά ταύτα, ο χαρακτηρισμός αυτός φαίνεται να αξίζει αναλύσεως στον βαθμό κατά τον οποίο ένας άμεσος φόρος ορίζεται ως φόρος που επιβάλλεται άμεσα στον υφιστάμενο οικονομικώς το βάρος του [14].

42. Δεν χρειάζεται όμως να εξετασθεί περαιτέρω το ζήτημα του χαρακτηρισμού του τέλους αποφάσεως, διότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο «να εκτιμήσει [...] τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο» [15].

43. Πάντως, το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου αφορά όχι απλώς έμμεσους φόρους, αλλά την περίπτωση «των εμμέσων φόρων και των τελών επί των πωλήσεων που περιλαμβάνονται στην τιμή των κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων».

44. Σε σύγκριση με την ανεπιφύλακτη απαλλαγή από άμεσους φόρους κατά το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, η διατύπωση της απαλλαγής από έμμεσους φόρους κατά το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου είναι όντως σημαντικά πιο περιεσκεμμένη: αφενός, δεν παρέχεται γενικώς απαλλαγή από όλους τους έμμεσους φόρους, αλλά μόνον η έκπτωση ή η επιστροφή τους, και, αφετέρου, τα σχετικά μέτρα εξαρτώνται από προϋποθέσεις — ήτοι μια γενική επιφύλαξη του εφικτού ([...] «όταν τους [στις κυβερνήσεις των κρατών μελών] είναι δυνατό»), καθώς και από μια απαγόρευση νοθεύσεως του ανταγωνισμού εντός των Κοινοτήτων.

45. Επιπροσθέτως, το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου αφορά μόνον τιμές κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων, αυτό δε μόνον όσον αφορά σημαντικές αγορές για υπηρεσιακή χρήση των Κοινοτήτων, των οποίων η τιμή περιλαμβάνει τους εν λόγω φόρους και τέλη.

46. Με βάση αυτά τα δεδομένα, εξηγείται γιατί οι μετέχοντες της διαδικασίας επικέντρωσαν την προσοχή τους ιδίως στο ζήτημα αν το τέλος αποφάσεως πρέπει να θεωρηθεί ως συστατικό μέρος της τιμής. Πράγματι, ο νομικός χαρακτηρισμός της μεταξύ της Επιτροπής και της SA MCFE συμβάσεως δεν έχει σημασία, διότι το

14 — Βλ. τις προτάσεις μου της 17ης Μαρτίου 2006 στην εκκρεμούσα υπόθεση C-475/03 (Banca popolare di Cremona, σημείο 48 επ). Βλ. επίσης A. S. Muller, International Organizations and their Host States, Aspects of their Legal Relationship, Kluwer (1995), σ. 240: „Within the classification of taxes, direct taxes are those taxes which are demanded directly from the person or entity expected to pay it, without making use of an intermediary."

15 — Βλ. απλώς την απόφαση της 12ης Απριλίου 2005, C-145/03, Keller (Συλλογή 2005, σ. I-2529, σκέψη 33).

Δικαστήριο με την απόφαση AGF Belgium προέβη στην εκτίμηση ότι στο πλαίσιο αυτής της διατάξεως —ανεξαρτήτως του γράμματος του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου— η τιμή των υπηρεσιών πρέπει να εξομοιώνεται προς την τιμή των αγαθών.

47. Πρέπει να παραδεχθούμε ότι η Βελγική Κυβέρνηση έχει δίκιο, υποστηρίζοντας ότι η προκρινόμενη —ευρεία— από την Επιτροπή ερμηνεία του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου δεν φαίνεται εν προκειμένω να βρίσκει έρεισμα στο γράμμα αυτής της διατάξεως, καθόσον το τέλος αποφάσεως δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο της συμβατικώς συμφωνηθείσας αντιπαροχής. Αντιθέτως, επιβάλλεται μόνον στην περίπτωση ένδικης διαφοράς ως προς την εκτέλεση της οικείας συμβάσεως.

48. Εντούτοις, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες μια τέτοια διαφορά χρειάζεται για να επιλυθεί δικαστική απόφαση, το τέλος αποφάσεως εμφανίζει στενό σύνδεσμο με την εκπλήρωση της επίδικης υποχρεώσεως. Ο τρόπος ακριβώς του υπολογισμού αυτού του τέλους, ήτοι αναλογικώς προς το επιδικασθέν ποσό, έχει ως συνέπεια ότι στην περίπτωση καταψηφιστικής αποφάσεως το εν λόγω τέλος ισοδυναμεί με «επαύξηση τιμής». Επομένως, ο ισχυρισμός της Επιτροπής δεν φαίνεται εκ των προτέρων εντελώς αβάσιμος.

49. Εντούτοις, όπως έδειξε η υπόθεση AGF Belgium, το γράμμα του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου δεν έχει αποφασιστική σημασία για την ερμηνεία του. Αποφασιστικής σημασίας, αντιθέτως, είναι το πνεύμα και ο σκοπός του. Ορθώς η Επιτροπή αναφέρεται εν προκειμένω στον γενικό ερμηνευτικό κανόνα του άρθρου 31, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βιέννης [16], [17].

50. Δεν αμφισβητείται ότι τα προνόμια και οι ασυλίες που έχουν παρασχεθεί στις Κοινότητες δεν αποτελούν αυτοσκοπό, αλλά αποβλέπουν στη διευκόλυνση εκπληρώσεως των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί με τις Συνθήκες [18]. Σκοπός τους προ πάντων είναι να αποτραπεί «η παρακώλυση της λειτουργίας των Κοινοτήτων και ο περιορισμός της ανεξαρτησίας τους» [19]. Αυτό συνεπάγεται ότι πρέπει να εμποδίζονται τα κράτη μέλη να αποκομίζουν αδικαιολόγητο χρηματοοικονομικό όφελος μέσω εκτροπής προς το εθνικό δημόσιο ταμείο πόρων που προέρχονται από συνεισφορές με προορισμό τον προϋπολογισμό των Κοινοτήτων [20].

16 — Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των Συνθηκών μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών ή μεταξύ διεθνών οργανισμών, συναφθείσα στις 23 Μαΐου 1969.

17 — «Μια συνθήκη πρέπει να ερμηνεύεται με καλή πίστη σύμφωνα με το σύνηθες νόημα που δίνεται στους όρους της συνθήκης μέσα στο γενικό τους πλαίσιο και *υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της*» (η υπογράμμιση δική μου) (γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική).

18 — Schweitzer, στο Grabitz/Hilf, άρθρο 291 της Συνθήκης ΕΚ, αριθμός περιθωρίου 13 (28η ενημέρωση, Οκτώβριος 2005).

19 — Ο αποκαλούμενος λειτουργικός χαρακτήρας των προνομίων και ασυλιών των Κοινοτήτων: πρβλ., όσον αφορά την κατάσχεση, τη διάταξη της 11ης Απριλίου 1989, 1/88, SA Générale de Banque (Συλλογή 1989, σ. 857, σκέψεις 2 και 9), και, όσον αφορά την υποχρέωση συνεργασίας με εθνικές δικαστικές αρχές, τη διάταξη της 13ης Ιουλίου 1990, C-2/88, Zwartveld (Συλλογή 1990, σ. I-3365, σκέψη 19 επ.).

20 — Βλ. τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs στην υπόθεση AGF Belgium (απόφαση παρατεθείσα στην υποσημείωση 3), σημείο 37, και Muller, ibidem, σ. 234 (με περαιτέρω παραπομπές): „The fundamental principle of sovereign equality is another rationale. This principle precludes that funds which have been contributed to international organizations by states are diverted into the treasuries of host states by means of national taxes and duties levied on the organization."

51. Το εν λόγω τέλος προσπορίζει στο Βέλγιο χρηματοοικονομικό όφελος που δεν συνιστά την ανταπόδοση για μια παροχή υπηρεσίας — εν προκειμένω της βελγικής δικαιοσύνης. Αυτό σημαίνει τελικώς μη αμελητέα ταυτόχρονη επιβάρυνση του κοινοτικού προϋπολογισμού, οπότε φαίνεται αμφίβολο αν μια τέτοια επιβάρυνση δεν αντιφάσκει προς τους σκοπούς της περί απαλλαγής ρυθμίσεως του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

52. Ορθώς η Επιτροπή εξέθεσε ότι η αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων να εκδίδουν καταψηφιστικές αποφάσεις σε βάρος της Κοινότητας περιορίζεται στις περιπτώσεις που αφορούν την εκτέλεση συμβάσεων. Η αρμοδιότητα βελγικών δικαστηρίων εξηγείται, κατά την Επιτροπή, από τον μεγάλο αριθμό διατακτών των εγκατεστημένων σ' αυτό το κράτος μέλος υπηρεσιών της Κοινότητας. Με αυτά τα δεδομένα, δεν φαίνεται δυνατή η αποφυγή της μνημονευθείσας επιβαρύνσεως του κοινοτικού προϋπολογισμού [21].

53. Αναφορικά με το ενδεχομένως συμβατό μιας τέτοιας επιβαρύνσεως προς το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, διαπιστώνεται κατ' ανάγκην ότι το τέλος αποφάσεως επιβάλλεται σε στενή συνάρτηση με την εκτέλεση συμβάσεων, τις οποίες έχει συνάψει η Κοινότητα για την ικανοποίηση των αναγκών της ή κατ' εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί από τη Συνθήκη ΕΚ. Μπορεί εν προκειμένω να παραμείνει ανοικτό το ζήτημα αν το οικείο τέλος πρέπει νομικώς ή οικονομικώς να θεωρηθεί ως μέρος της χρηματοοικονομικής παροχής, στην οποία οφείλει να προβεί η Επιτροπή.

54. Η επιβολή όμως του τέλους αποφάσεως προσπορίζει χρηματοοικονομικό όφελος στο βελγικό δημόσιο έναντι άλλων κρατών μελών υπό την έννοια μιας μεταθέσεως πόρων από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, το οποίο επί πλέον ενδέχεται τουλάχιστον να δυσχεράνει την πραγματοποίηση των στόχων που συνεπάγονται τα καθήκοντα τα οποία έχουν ανατεθεί στην Κοινότητα με τη Συνθήκη ΕΚ.

55. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της περί απαλλαγής ρυθμίσεως του άρθρου 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου, δεν πρέπει να υπάρχει καμία αμφιβολία ότι εν πάση περιπτώσει το εν λόγω τέλος αποφάσεως, καθόσον δεν συνιστά απαλλασσόμενο κατ' άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου άμεσο φόρο, εμπίπτει παρά ταύτα, σε αντίθεση προς την άποψη της Βελγικής και της Ιταλικής Κυβερνήσεως, στο άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

56. Κατά συνέπεια, προτείνω να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου έχει εφαρμογή σε ένα αναλογικό τέλος, το οποίο εισπράττεται για δικαστικές καταψηφιστικές αποφάσεις που εκδίδονται επί οποιασδήποτε υποθέσεως η οποία αφορά υποχρέωση πληρωμής ή εκκαθάριση ποσών ή κινητών αξιών, εφόσον το τέλος αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άμεσος φόρος κατά την έννοια του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.

21 — Για παράδειγμα, μέσω συμφωνίας παρεκτάσεως της αρμοδιότητας.

V — Συμπέρασμα

57. Επομένως, στα υποβληθέντα στο Δικαστήριο από το Cour d'appel των Βρυξελλών ερωτήματα πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να δοθεί απάντηση ως ακολούθως:

«1) Το άρθρο 3, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου έχει την έννοια ότι δεν αποτελεί ανταπόδοση για παροχές υπηρεσιών κοινής ωφελείας το τέλος το οποίο με την περάτωση της δίκης επιβάλλεται στον ηττηθέντα και υποχρεωθέντα σε πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού διάδικο.

2) Το άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου έχει εφαρμογή σε ένα αναλογικό τέλος, το οποίο εισπράττεται για δικαστικές καταψηφιστικές αποφάσεις που εκδίδονται επί οποιασδήποτε υποθέσεως η οποία αφορά υποχρέωση πληρωμής ή εκκαθάριση ποσών ή κινητών αξιών, εφόσον το τέλος αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως άμεσος φόρος κατά την έννοια του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου.»